

קטור באר הגולה

ג שם בנקרא
ד נדרים ג
ה הנקמם בפרק ג
ו מהלכות קריאת שמע
ז שם בנקרא ז טור
ח שם בנקרא ח טור
י ורבי יצחק

הלכות קריאת שמע סימן פג

(ה) אין מגיע לו ריח רע: ב *הזמינו לבית-הכנסא (ו) ועדין לא נשתמש בו, *מטר (ז) לקרות (ח) כנגדו אכל (ט) לא (י) בתוכו: ג ואמר 'בית זה הוא לבית-הכנסא' ואמר על בית אחר 'וגם זה', דינם שנה. ואם אמר על השני 'ובית זה' ולא אמר 'וגם זה', הרי השני (י) ספק אם הזמינו לכהן אם לאו, ה'לפיכה אין קורין בו לבתחלה, ואם קרא בו יצא: ד 'בית-הכנסא שהוא בתפירה, ופיו 'ברחוק ארבע אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק, וכן המי-רגלים יורדין מיד לגמא, (יא) פסתום דמי ומטר לקרות בו, "אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ לגמא: ה הגה (יב) אכל

באר היטב

עכ"ל ע"ש: (3) בתוכו. פי' בתוך המחצות אם יש לו, עמי"ש סי"ק שלפני זה. אכל במקורין חדש קמח אפלו בו, דבחי"כ מאיס טפי. ולהקרה בו ד"ת נ"ל דקמח, ובקמח משנה פ"ג מהלכות ק"ש כתב דאסור וראינו מדאמר בכ"מ מטר להרהר חוץ מבית-הכנסא ובית-הפרקץ, והדקנט סתם משמע אפלו בחדש אסור להרהר דומיא דק"ש והפלה ע"ש. ואין ראיה גדולה היא אלי, דהא דומיא דמרחץ קמחי ובמרחץ ע"כ בשלן אורי ורד"ק, ועין שערת זקנים:

אבל אם בנה בחי"כ במחצה של בית שהסמיכה לאותו מחצה, אף-על-פי שאותו מחצה הוא מחצה של בית-הכנסא ממש אין על אותו מחצה דין בהי"כ לענין זה ומטר לקרות אפלו בסמוך. כיון שאין המחצה מיוחדת לבהי"כ לבד, ומשי"ה כל שלוש בהי"כ בהצדו חדר מיוחד אין לקרות ק"ש או להתפלל בחצר כל שהבית הכנסא לפניו כמלא עיניו כד"ן צוואה, והינו בבחי"כ שאין בו תפירה אלא הצוואה נמנח על התרקע כאותו שהיו בניו חכמי התלמוד ע"פ השדה,

משנה ברורה

המוקב בבית-יוסף סימן פז, עין שם: (ה) אין מגיע ריח רע, אסור עד שיתרחיק (ו) ד' אמות ממקום שפלה הריח, ובנה די אפלו לפניו לדעת המחבר. ודע, דרעת המחבר להמיר אפלו במחצות שאין גבוהות עשרה, כדאימא בבית-יוסף, ובנה חולקים עליו כל האחרונים, ובגבוהות עשרה יש מן (1) האחרונים שסוברין פתה, והרבה (2) מן האחרונים שחולקין גם כנה, וטעמם, דסבירא להו דכיון דהמחצות מיוחדות לקבל צוואה, כמו צוואה דינין (3) וכגוף של רע"ה (4) לקמן בסימן פז דאסור אפלו אין בו ריח רע"ה (5). וכן מדברי הגר"א באורו משמע גם כן שדעתו להתמיר כנה, וכן בפרי-מגדים ובדרך-החיים ושאר הרבה אחרוני זמננו פלם מחמירין כנה וסבירא להו דצריך להרחיק מהמחצות ד' אמות ולפניו כמלא עיניו, אפלו פנו ממנו הצוואה ואין בו ריח רע. ולכן צריך לזהר שלא לקרות ולהתפלל ולדבר בדבריי-התורה בחצר כנגד בית-הכנסא כמלא עיניו, אף-על-פי שהוא סגור ואי אפשר לראות הצוואה שבו. ולכן נכון לזהר לשעושה סבה בחצר, (6) שיעשה בענין שלא יהיה מקוץ מחצות בית-הכנסא נגד פתח הסכה לשהוא פתוח, דאז יהיה צריך לזהר כנה בעת שהוא מדבר בדבריי-התורה ושאר דבריי-הקדושה (7). וכן אם יש נגד חלון ביתו בית-הכנסא והחלון פתוח (8), והוא עומד בביתו ופניו לפני בית-הכנסא, (9) נכון לזהר מלדבר אז בדברי תורה; ומקל מקום לצת הדיקט יש לסמך להקל אם אין מגיע לו ריח רע, דאיכא ספק-ספקא והינו בבית-יוסף ע"ב"ח בסימן זה דמתירין במחצות וגבוהות עשרה, והרא"ש בסימן עט ס"ע ב דמתיר אפלו בצוואה כשהוא ברשות אחרת אף דרואה אותה]. ובעו"מ עיניו, (10) לכלי עלמא מהני בכהאי גוונא (11). עוד כתבו (12) האחרונים, דמה דאנו מחמירין במחצות בית-הכנסא לדונים מבחוץ כצוואה, דוקא במחצות שאינם נעשים אלא בשביל בית-הכנסא, כגון שיעשה בחצר חדר מיוחד לזה, אבל אם בנה במחצה של בית שהסמיכה לאותה מחצה, אף-על-פי שאותה מחצה היא מחצה של בית-הכנסא ממש, אין על אותה מחצה דין בית-הכנסא לענין זה ומטר לקרות אפלו בסמוך (13), כיון שאין המחצה מיוחדת לבית-הכנסא (14) אלא (15) אכל בו אפלו רק פעם אחת (16), תו יש עליו שם בית-הכנסא ישן לכל דיניו, כיון דהיה שם הזמנה ומעשה. ואם לא היה שם הזמנה ורק במקרה נפנה שם, ואחר-כך פנו ממנו הצוואה וגם אין בו ריח רע, נראה לי דאין עליו שם בית-הכנסא כלל ומטר אפלו בתוכו, וכן מצאתי בספר 'בישור טוב, ועין בבאור הלכה: (17) לקרות. ואפלו (18) בתוך ד' אמותיו (19), (20) ויש מחמירין כנה: (21) כנגדו. דקומא לן הזמנה לאו מלתא היא [קדלעיל בסימן מב סעיף ג, עין שם]. ומקל מקום בתוכו אסור (22) מדרבנן (23), דהרי לה ביוון גדול לקריאת שמע או לתפלה, ואפלו ברדיעבר אם קרא והתפלל בתוכו לא יצא [לבוש]: (24) לא בתוכו. דהנינו אם אותו המקום הוא בלא מחצות, אין אסור רק אותו המקום שהזמין (25); ואם מקום המושב שהזמין הוא מקום במחצות, (26) אסור על-ידי ההזמנה כל שטח ההקף שבתוך המחצות, ועין בסמוך סעיף קטן ז, אבל מבחוץ מטר בסמוך לו. כתב הבאר היטב, דלהרהר בדבריי-התורה מטר בתוך בית-הכנסא החדש לשעורין לא נשתמש בו (27), וכן כתב ההלכה רבה. ופשוט דהבונים שבונים בית-הכנסא אסורים לכהן שם שום ברכה מבפנים במקום המחצות, ואפלו בעוד שלא בנו המחצות, כיון שהיה להם המקום הרי נתיחד זה המקום לבית-הכנסא ואסור: (28) ג (29) ספק אם הזמינו. דשפא רצונו היה לסיים דבית זה יהיה לתשמישא בעלמא (30), אלא שפסק או נמלך ולא סיים דבריו: ד (יא) פסתום דמי. פרוש, דהני לה כאלו אין המקום הזה בית-הכנסא כלל (31), (32) וכן שיש לו מחצות מלמעלה על הגמא או לא: (יב) אכל אם משתינין. ורצה לומר, (33) ואפלו בשעה שאין שם מיי-רגלים ואין בהם ריח רע, לפי שיש שם בית-הכנסא על מקום זה שמחוץ

באר הגולה

דבלאו הכי סוברין שם הרבה אחרונים כן, עין שם ובסימן עט בהקדמה אות ז: * הזמינו לבית-הכנסא וכו'. ואין חילוק כנה בין הזמנה על-ידי דבור להזמנה על-ידי מעשה (כ"כ הת"י בנדרים). ולכאורה בעינין שיהא הזמנה לעולם, אבל הזמנה לפי שעה לא מקרי הזמנה כנה, וראיה מלעיל סימן מב סעיף ג. אבל יש לדחות, דהא בבלאו הכי הלא שם קומא לן הזמנה אפלו לעולם וכלי מעשה לאו מלתא היא כלל, וכאן הלא על-פליפנים אסור מרבנן, ועל-ידי-כך משי"ה דביוון הוא לקרא קריאת שמע ולהתפלל במקום שנוכר עליו שם מאוס כנה, וכמו שכתבו הפוסקים, אם-כן אפשר דהוא הו"ו אפלו בהזמנה לפי שעה נמי הכי הוא, וצריך עיון. ומקל מקום נפקא-מנה מקל זה לענין מה שכתבנו במשנה ברורה דאם היה בו הזמנה ומעשה הוא בית-הכנסא נמור לכל דיניו, וממילא דאסור מן התורה, דבדבריו אם לא הזמינו רק לפי שעה לא הו"ו אסור מן התורה כנ"ל. ומה שכתבנו עוד דאם במקרה נפנה שם וכו', דבאמת מעשה בלי הזמנה גרוע מהזמנה בלי מעשה, דכנה לכלי עלמא בעלמא לאו מלתא היא, וכדאימא בבבב"ב כ"ג ע"ב עין שם, ואם-כן מנין לנו להחמיר כנה בענינינו; ועוד, דאם-כן טמיתיהו לבלוהו שבי"ל ונתהדדעא, כן כתב בספר 'בישור טוב ודבריו נכונים, ואף שמצאתי בשלחן-ערוך של הגר"ו שכתב דאם נשתמש בו רק פעם אחת תו הרי בית-הכנסא ישן ואסור מן התורה, על-ידי-כך פנתו בבית-הכנסא שנבנה לשם זה, או אפלו אם אין לו מחצות כלל והזמין זה המקום מתחלה לשם בית-הכנסא, אכל בלא הכי לא. ועקר דינו דהגר"ו שכתב דאסור מן התורה, נראה דרוק מלשון הרמב"ם ונשלחן-ערוך שכתב "שעדין לא נשתמש בו", משמע אכל אם נשתמש בו הו"ו הו"ו בית-הכנסא ישן לכל דיניו. ואין להתקשות על זה מה מקרא דכתיב "ויד תקנה לך וגו'", והינו מקום מיוחד, הרי דהיה שם הזמנה, ואפלו הכי התיירה התורה לאחר שיכסה הצוואה לדבר שם בדבריי-התורה, וכמו שכתבו תלמידי רבנו יונה בפרק מי שמתו בסופו, ומה עדיף כפי מאם פנה הצוואה לגמרי דאסור? דיש לומר דשם לא היה חל שם הזמנה, כיון דהיה יודע בעת הזמנה שהיה צריך תפלה לבסות (2); אי נמי, כיון דהיה לה לכל אהר ואהר יחד על אוננו לחפר תפלה ולכסות, דומה זה למת דמבאר בסימן פ סעיף קטן א כגון-אברהם ע"ש, וגם לא עדיף זה ממקום שהזמין לקבורה והניח בו את המת בפרוש ע"ש, לפנותו, דאימא בטו"ו-הדיעה סימן רסד דשרי, והובא לעיל כגון-אברהם סימן מב, עין שם: * מטר לקרות וכו'. עין במשנה ברורה סעיף קטן ז שכתבנו דאפלו

הדר מיוחד לזה, אבל אם בנה במחצה של בית שהסמיכה לאותה מחצה, אף-על-פי שאותה מחצה היא מחצה של בית-הכנסא ממש, אין על אותה מחצה דין בית-הכנסא לענין זה ומטר לקרות אפלו בסמוך (14), כיון שאין המחצה מיוחדת לבית-הכנסא (15) אלא (16) אכל בו אפלו רק פעם אחת (17), תו יש עליו שם בית-הכנסא ישן לכל דיניו, כיון דהיה שם הזמנה ומעשה. ואם לא היה שם הזמנה ורק במקרה נפנה שם, ואחר-כך פנו ממנו הצוואה וגם אין בו ריח רע, נראה לי דאין עליו שם בית-הכנסא כלל ומטר אפלו בתוכו, וכן מצאתי בספר 'בישור טוב, ועין בבאור הלכה: (18) לקרות. ואפלו (19) בתוך ד' אמותיו (20), (21) ויש מחמירין כנה: (22) כנגדו. דקומא לן הזמנה לאו מלתא היא [קדלעיל בסימן מב סעיף ג, עין שם]. ומקל מקום בתוכו אסור (23) מדרבנן (24), דהרי לה ביוון גדול לקריאת שמע או לתפלה, ואפלו ברדיעבר אם קרא והתפלל בתוכו לא יצא [לבוש]: (25) לא בתוכו. דהנינו אם אותו המקום הוא בלא מחצות, אין אסור רק אותו המקום שהזמין (26); ואם מקום המושב שהזמין הוא מקום במחצות, (27) אסור על-ידי ההזמנה כל שטח ההקף שבתוך המחצות, ועין בסמוך סעיף קטן ז, אבל מבחוץ מטר בסמוך לו. כתב הבאר היטב, דלהרהר בדבריי-התורה מטר בתוך בית-הכנסא החדש לשעורין לא נשתמש בו (28), וכן כתב ההלכה רבה. ופשוט דהבונים שבונים בית-הכנסא אסורים לכהן שם שום ברכה מבפנים במקום המחצות, ואפלו בעוד שלא בנו המחצות, כיון שהיה להם המקום הרי נתיחד זה המקום לבית-הכנסא ואסור: (29) ג (30) ספק אם הזמינו. דשפא רצונו היה לסיים דבית זה יהיה לתשמישא בעלמא (31), אלא שפסק או נמלך ולא סיים דבריו: ד (יא) פסתום דמי. פרוש, דהני לה כאלו אין המקום הזה בית-הכנסא כלל (32), (33) וכן שיש לו מחצות מלמעלה על הגמא או לא: (יב) אכל אם משתינין. ורצה לומר, (34) ואפלו בשעה שאין שם מיי-רגלים ואין בהם ריח רע, לפי שיש שם בית-הכנסא על מקום זה שמחוץ

שער הציון

(ה) עין בבאור הלכה: (1) ב"ח ופרי תדש: (2) הש"ו ומגן-אברהם ותיי-אדם: (3) פרי-מגדים: (4) דרך-החיים: (5) פרי-מגדים: (יא) וי"א: (יב) עין אליה רבה: (יג) פרישה: (יד) אחרונים: (טו) מגן-אברהם: (טז) הגר"ו: (יז) הגר"ו ופשוט:

ט קודכי שם

הלכות קריאת שמע סימן פג פד

אם משתיני (ג) בהם לפעמים, אסור להרהר בהם בדברי תורה, כל-שכן לקרות קריאת שמע (הגהות מיימוני):
ה *בניי אדם שיש להם ספסל (ד) נקוב ונפניו עליו, מתר לקרות (יג) קריאת שמע פגגדו, בין שאין
 הצואה על הנקב וגם *אין הגרף תחת הנקב, ועוד, שהנקב תמיד מקסה בדרך: * (וכך מי שקורא במקום
 שאין קורין (יד) חוזר וקורא) (מיימוני פ"ק א):

פד אם מתר לקרות במרחץ, ובו סעיף אחר:

א שפת י' ותיבוא
 הריף ורואיש בסוף
 פק מ' שפתו

א *מרחץ חדש (א) שלא רחצו בו (ב) מתר לקרות בו, (ב) [6] *ובלשון, בבית החיצון שפל העומדין שם

באר היטב

שערי תשובה

[6] ובלשון, עב"ט, ועין בשו"ת בית יהודה סימן י' ועין במח"כ בשם מור
 (א) **בהם**, נראה דמ"מ אין לזה דין בה"כ לענין הרהר בהם פגגדו, כדלעיל, דהא במ"מ
 נקלים אין אסור מן התורה אלא כנגד הקלות לבד, ט"ז: (7) **נקוב**, ז"ל ב"י: קוב
 המרדכי ס"פ מ' שפתו אמר רפ"ס, עומד אדם כנגד בה"כ ברחוק ד"א וקורא. נשאלתי על בני אדם שיש להם ספסל נקוב בחדרם ונפניו עליו אם מתר לקרות ק"ש, והתחתי
 להם והבאתי ראינה מאן, דכיון שאין צואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב, ועוד שהנקב תדיר מקסה בדרך, עכ"ד המרדכי. וכתב הב"י: נראה מדבריו דספסל נקוב זה דין
 בה"כ יש לו ולפי' צריך להרחיק ממנו ד"א עכ"ל הב"י. וכתב הט"ז מ"ש בה"י ד"א זהו לאחריו אבל לפניו לא מועיל וצריך להרחיק מלא עניו, וכך העלה המ"א דספסל
 נקוב דין בה"כ ישן שאין בו צואה יש לו וצריך להרחיק מלפניו מלא עניו. וע"כ יש לזהר באותן בתים שיש בתוכם כסאות קטנים נקובים לצורך הילדים שבבית, שיהיו
 מקסים בשעת ק"ש וד"ח אעפ"י שאין בהם צואה, או שיוציאם מהחדר שמתפלל שם, ט"ז. ובבאר היטב אשר לפני כתב בזה"ל ונ"ל להקל ממה שכתב בס"ד ודו"ק עכ"ל,
 וכן נראה שרצוה לדמות דין זה לדין בה"כ שהוא בחפינה בסעיף ד ע"ש, ולא אוכל להבין, ולדעתי רחוק זה מזה כרחק מנח מפגזב וק"ל. צואה במים לא נתבשל אא"כ
 במים עכורים, הנהה הרי"ף ע"ל ס' ע"ס ח, והמ"א הביאו שם בס"ק ט, ובבאר היטב אשר לפני פתב זאת בשם מצאתי, ונעלם מפניו או דברי המ"א בסיומן עו ע"ש:
 (6) **ובלשון**, אעפ"י שעכשו אין שם אדם, ש"ס וב"י, וע"ל סימן מה סעיף קטן ג שכתבתי שם בשם המ"א דבמקוה מתר קשאין שם אדם ע"ש.

משנה ברורה

באור הלכה

לגמא שמשתינים שם. וכתב הט"ז, דמפל מקום למחצות בית הכסא
 הזה אין להם דין מחצות בית הכסא להרחיק מהן מפגגדו, וכנ"ל
 בסעיף קטן ה, דהא במ"מ נקלים אין אסור מן התורה אלא כנגד הקלות
 לבד, ואחר שנפל על הארץ אסורו רק מדרבנן, ואין מחצות אלו
 נקראים בשביל זה מחצות בית הכסא. ונראה דאותן המקומות שנוהגין
 לעשות מקום מיוחד להשתנה לכל, וירוע שאותן המקומות מסריחין
 מאד, גם על מחצותיהן יש שם בית הכסא לכל דיניו, דיומא דעביט
 של מירגלים שמבאר (בסימן פ"ז) בהרבה פוסקים דאסורו מן
 התורה; ואף-על-גב דמירגלים עצמן אינן אלא מדרבנן, מפל מקום
 כיון שהוא מיוחד לזה הוא מסריח ביותר ותמיר טפי, והכי נמי דכותה.
 וע"ז בסיומן עט בפריימגדים דדעתו דמירגלים המסריח אסורו מן
 התורה⁽²⁵⁾: **ה** (יג) **קריאת שמע פגגדו**, (יט) סביא לה דאין לו דין
 בית הכסא לשון, דקמא לה דאסור לפניו במלא עניו אפלו פנו ממנו
 הצואה, אלא רק דין בית הכסא לבית הכסא המבאר בסעיף ב, כיון
 שאין עליו צואה מעולם, והגרף אין עומד תחתיו כי אם בעת הצואה.
 אבל (יט) הרבה אחרונים חולקין עליו וסביא להו דיש לו דין בית
 הכסא לשון, כיון שנפניו עליו, ועל-כפן צריך לזהר כשרוצה לקרות
 קריאת שמע ולהתפלל או לזכר איזה דברי קדושה, שיוציא הכסא
 מהבית, או שיעמידהו מלאחריו ד' אמות, או שיכסה כל הכסא בכגד
 או בדבר אחר, ואפלו הוא נקי ואין בו ריח רע ואין הגרף עומד תחתיו
 ומכסה למעלה הנקב בדרך. וכן יש (כ) לזהר באותן בתים שיש בתוכם
 כסאות קטנים נקובים לצורך הילדים שבבית, שיהיו מקסים בכגד
 בשעת קריאת שמע ודברי תורה אף-על-פי שאין בהם צואה, או
 שיוציאם מהחדר שמדבר שם דברי קדושה, ובפטר כי הקטן רגיל
 ללכלך הכסא בעת שהוא נקבה, ולכלי עלמא יש עליו שם בית הכסא
 אף בעת שהוא נקי⁽²⁶⁾. פתב בגרף-החיים לענין ספסל נקוב, דאם הספסל
 מיוחד לישיבה כמו פסא שמיתדין לישיבה, ומכסה בכר, וכשצריך
 להדבר מסיר הכר שעליו ונפניו על הכלי הנצבת שם, שיש להמיר
 לקרות ולהתפלל בעת שהוא מקסה בכר אף אם אין מקסה בדבר אחר
 כלל, דאין עליו שם בית הכסא, עין שם טעמו. ועין בבאור הלכה מה
 שכתבנו עוד בזה: (יד) **חוזר וקורא**, עין בבאור הלכה:

א (א) **שלא רחצו**, פרוש, אפלו פעם אחר, דאי רחצו, תו תו לה קמרחץ ישן
 לכל דיניו, מאחר דהנה בו חוקמה ומעשה: (ב) **מתר לקרות**, ואף-על-גב

בתוך ד' אמות, כן מוכח מהמגן אברהם וכן פתב הגר"ו ומנחת שמואל ושארי
 אחרונים: * **בניי אדם שיש להם נכו'**, עין במשנה ברורה מה שכתבנו לענין
 כסא קטן נקוב, ואם הקטן שנעשה בשבילו הכסא הזה נשקורין שטועיקען לא
 הגיע ערין לשער שצואתו יהנה אסורה מן הדיו, ושארי קטנים לא עמדו בו,
 לכאורה יש להקל בו שלא להצטרף להרחיק ממנו אם אין ריח רע מגיע ממנו.
 ובלאו הכי יש לעין בדין הכסא הזה של קטנים, דחלל עקר מלאכתו נעשה
 לעומת החינוך, רק שברך אגב עושה גס'מן צרכיו שם, ואם-כן לכאורה דומה
 זה לדינו של דרף-החיים שבביתו במשנה ברורה, דיש להקל בו אם הוא נקי
 מצואה ואינו מגיע ממנו ריח רע. וסבור הייתי לומר דכנתה הט"ז מה שכתב "כסא
 קטן נקוב" אינו על מה שאנו קורין "שטועיקען", אלא ממש על כסא שנעשה
 כמו ספסל נקוב וכדי שיעשה בו הקטן צרכיו, אבל מדברי שלחן שלמה לא משמע
 כן, וצריך עיון. ובלאו הכי נכון להחמיר ולכפות ה"שטועיקען" בעת הדברי תורה,
 שאינו מצוי שיהיה נקי לגמרי בדין מצואה, ולפעמים יש עליו צואה וכשה: * אין
 הגרף תחת הנקב, ואם הגרף תחת הנקב, וכל-שכן כשהצואה מנח על הרקע
 תחת הספסל, לכלי עלמא דינו כבית הכסא אסור לפניו כמלא עניו ולאחריו ד'
 אמות ממקום שקלה הריח רע. אך יש לעין, דאולי על-ידיהו כל החדר דינו כבית
 הכסא⁽²⁷⁾, ואסור אף מלאחריו בכל החדר אף אם הוא גזול, וכן משמע בחי"א אדם
 קלל ג דין י' לפי מה שפטר דברי המרדכי, וכן פתב האליה רבה. ואף דאפשר
 לומר דלפי מסקנת האליה רבה שם דמפטר כהפרישה, תו אין אנו צריכין לבאור
 זה בדברי המרדכי, מפל מקום אפשר דלא חזר מזה הדיו, וכן משמע לכאורה
 מהמגן אברהם סעיף קטן א, דאפלו בתדש אסר כל השטח שבחוץ המחצות וכל-
 שכן בישן, ומזהב"י יוסף והפרישה שבהיא חסי"א אדם אין ראינה להמען הפרישה,
 ומה שבהיא מדברי הט"ז, עין בלבושי שרד. ואפשר דאם החדר הוא מיוחד גם
 לשאר דברים, לכלי עלמא אין דין כל החדר כבית הכסא, דיומא דמה שהקל המגן
 אברהם בסיומן פו סעיף קטן א לענין גרף, וכל דבריו הוא לאחר ד' אמות ממקום
 שקלה הריח, ובחוף שעור זה לכלי עלמא דינו כבית הכסא מן התורה. ונר
 המעשה פרישתי בבית קלי הדעת, הנהו לו חדר מיוחד לפנות שם, והגרף תחת
 הספסל, והריח רע הנה מגיע בכל החדר, ובאוחלו החדר היו קבועים הספרים שלו;
 וקריתי עליו המקרא הזה: "כי דבר ה' בנה"⁽²⁸⁾, ושקלה למטרפסה, שהנה לו בן יוצא
 לתרבות רעה, דקמא לצלן, ונתחלל גם גופו על הדביות בשביל זה, וכמאמר
 התנא באבות: כל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות: * **וכל מי שקרא**
וכו' חוזר וקורא, עין בהדושי ר' עקיבא אגר שכתב, ולענין מירגלים, כיון
 שהוא מדרבנן, בדיעבד אינו חוזר, ובספר שלחן שלמה ובדברי הגר"ו לא משמע
 כן⁽²⁹⁾, ומדברי המגן אברהם לעיל בסוף סימן עו גס'מן אין כל-כף ראינה, דכנתו על
 מה שקמב בשלחן צריך במצאן במקום שהיה ראי להסתפק, אבל לא בשניע
 ממחללו⁽³⁰⁾, וקצר בלשונו כדרכו, ועין מה שכתבתי לקמן בסיומן קמה בבאור הלכה:
 * **ובלשון, בבית החיצון וכו'**, מי ודקם היה שאמר שלבש חלוקי בבית האמצעי
 הנה יוצא לבית החיצון לגמור שם הלבושה ורשי"ן, ומה שקמב במשנה ברורה:

שער החיצון

(יט) כן פרש הפרישה והאליה רבה והמפגזות וזהו והפאמר מרדכי את דעת המחבר: (יט) הט"ז והמגן אברהם, וכן פתב האליה רבה דיש להחמיר למעשה,
 וכן פתבו הגר"ו והסדרך החיים והחיי"א אדם: (כ) ט"ז וש"א:

הַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פֶּג פֶּד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

במקומות המטונפים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עט ס"ק ה) שעליו הכתוב אומר (דברים לב מז) "ובדבר הזה תאריכו ימים", והוא דבר זה בטור (סי' פה).

וְעֵינֵי קְסִימָן עַט בְּפִרְיֵי־מִגְדִים דְּרַעְתּוֹ דְּמִי־נִגְלִים הַמְסְרִית אֶסְרוּ מִן הַתּוֹרָה²⁵.

25) ומשום כך כתב לעיל (סי' עז ס"ק ב) שמי רגלים המסריחים שאיסורם מן התורה אין די לבטלם ברביעית מים, אלא צריך שירבה עליהם מים כדי לבטל את הסירחון.

[משנ"ב ס"ק יג]

[ביה"ל ד"ה וכל מי שקרא] דלענן מיינגלים, פיון שהוא מדרבנן, כדיעבד אינו חוזר, ובספר שלחן שלמה ובדברי הגר"ז לא משמע כן²⁹.

וְלִכְלֵי עֲלֵמָא יֵשׁ עֲלֵיו שֵׁם בֵּית־הַכֶּסֶּא אֲף בְּעַת שְׁהוּא נְקִי²⁶.

26) ולענין כסא תינוקות [שמכניסים בו סיר לעשיית צרכיו] שאין בו כעת סיר, הורו החזו"א והגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' קב) שיש להקל בזה. וכיום שעושים את הנקב של הכסא רחב, כתב הגר"י נויבירט (שם) שאולי אין לחוש שהכסא מתלכלך בעת שהקטן מתפנה.

29) אמנם, במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק לג) פסק בפשיטות שצריך לחזור [וכן משמע במה שכתב במשנ"ב לקמן סי' קפה ס"ק ח]. וכן לגבי הקורא כשהגיד נוגע בירכים כתב במשנ"ב לעיל (סי' עד ס"ק כ) שבדיעבד יצא. ולגבי הקורא כשליבו רואה את הערוה, כתב במשנ"ב לעיל (שם ס"ק ה) שבדרך החיים ובפמ"ג (סי' עא א"א ס"ק ה) מבואר שצריך לחזור ולקרוא, ואם גם את ברכות קריאת שמע אמר כשליבו רואה את הערוה, צריך לחזור ולברכן, אבל בשאר ברכות יש להסתפק בכך, וספק ברכות להקל. ומדברי החיי אדם (כלל ג ס"ג) משמע שבדיעבד יש להקל שלא לחזור גם על התפילה. ומ"מ דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב דבר הלכה אות יט) שנראה שדעת המשנ"ב עצמו היא שיחזור ויקרא קריאת שמע וברכותיה, וכן כתב השו"ת ה"לכות (סי' עד ס"ו) שקריאת שמע וברכותיה יחזור, אבל תפילה ושאר ברכות בדיעבד לא יחזור. ובשמע קול זמר של אשה בשעת קריאת שמע, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עה ס"ק טו) שבדיעבד חוזר וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה.

ובזמן שבו התינוק יושב על העביט [סיר המשמש לעשיית צרכיו] ומכסה את פתחו, כתב בשו"ת בנין ציון החדשות (סי' א) שלגבי אחרים נחשב כמכוסה. מאידך, בשו"ת בית יהודה (או"ח סי' לח) כתב שאין גופו של התינוק נחשב לכיסוי, ואם שאר העביט מכוסה בבגדים מותר לאחר לקרוא כנגדו.

[ביה"ל ד"ה אין]

דְּאוּלֵי עֲלֵי־יְדֵינָהּ כֹּל הַחֶדֶר דִּינוּ כְּבֵית־הַכֶּסֶּא²⁷ וכו', וְקָרִיתִי עֲלָיו הַמְקָרָא הָזֶה: "כִּי דָבָר הוּא בְּנֵה"²⁸.

27) ולגבי בית הכסא דפרסאי שהחפירה עמוקה עשרה טפחים, כתב החזו"א (או"ח סי' יז ס"ק ב) שאף שהיא רשות נפרדת צריך להרחיק ממנו אלא אם כן מקום הצואה שבתוך החפירה רחוק ארבע אמות מהפתח, שכיון שיש מחיצות סביב פיה של החפירה וכל עיקר פיה של החפירה נעשה לשם בית הכסא, נחשב כל הבית עם החפירה כאחד, ויש לכלל הבית שם בית הכסא.

[ביה"ל שם] דכַּנְנָתוּ עַל מַה שְׁכָתֵב בְּשֵׁלְטֵן־עֵירוֹף בְּמַצָּאן בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה רְאוּי לְהַסְתַּפֵּק, אֲבָל לֹא בְּשִׂידַע מִתְחַלְּהָ³⁰.

30) ובטעם החילוק כתב במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק לג, ולקמן סי' קפה ס"ק ח). שכיון שמי רגלים אינם אסורים אלא מדרבנן, הולכים בספק לקולא, ומשום כך אף על פי שמצאם במקום שראוי היה להסתפק בו, אינו חוזר וקורא, משום שהיה מותר לו לכתחילה להתפלל שם. מה שאין כן בידע מתחילה שיש שם מי רגלים, שאז ודאי עבר על איסור דרבנן.

28) וכן כתבו הגר"א (אמרי נועם ברכות כד, ב ד"ה כי) והשו"ע הרב (סי' פה ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו לא) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ולגבי הנזהר מלהזכיר דברי קדושה

המשך מעמוד קודם

הכסא, משום שהצואה אינה נשאת שם אלא נופלת למרחוק, או שכיון שמתעכבת שם עד שישטפה המים, יש לו דין בית הכסא גמור, וכן דנו בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"א סי' קיד) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ט), ולמעשה כתבו שיש להחמיר, וכן דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה פט"ז).

נדרים ז, א) שמכיון שכל האיסור הוא רק משום בזיון קריאת שמע ותפילה, לכן במקום שהזמינו במחשבה אולי אין בכך בזיון.

[משנ"ב ס"ק יא]

פְּרוּשׁ, דְּהָיָה לָהּ כְּאֵלוֹ אֵין הַמְקוֹם הַזֶּה בֵּית־הַכֶּסֶּא כְּלָל²⁴.

ולברך כנגד בית הכסא כשדלתו פתוחה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאם אין שם ריח רע מותר. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה שם) להחמיר בכך כשרואה את האסלה.

24) ובדין בית הכסא של זמננו, הסתפק החזו"א (או"ח סי' יז ס"ק ד ו-יא) אם הוא דומה לבית הכסא דפרסאי שאין לו דין בית